

Araştırma Makalesi

EBELİK VE HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN ÖZ-DUYARLILIK DÜZEYLERİNİN MERHAMET ÜZERİNE YORDAYICILIĞI

Fatma BAY¹, Ayşe Gökçe DÖNMEZ², Hatice Kübra AĞASLAN³, Rana Sultan KALAFAT⁴

Öz

Amaç: Çalışmada, ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin öz-duyarlılık ve merhamet düzeylerinin, etkileyen faktörlerin ve öz-duyarlılığın merhamet üzerine yordayıcılığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipte, Konya ilinde yer alan vakıf üniversitelerinden birinde Sağlık Bilimleri Yüksekokulu Ebeler ve Hemşirelik bölümünde okuyan 423 öğrenci ile yapılmıştır. Araştırmada sosyo-demografik soruları içeren anket formu, öz-duyarlılık ölçeği ve merhamet ölçeği kullanılmıştır. Anket formları öğrencilere yüz yüze doldurtulmuştur.

Bulgular: Öğrencilerin %61'i orta düzeyde öz-duyarlılık bildirirken, Merhamet Ölçeği puan ortalamaları 90.67 ± 16.70 olarak bulundu. Öz-duyarlılık ölçeği; aile tipi, yaşanan yer ve ebeveyn tutumu gruplarında istatistiksel olarak farklı bulunurken, merhamet ölçek toplam puanının, bölümü isteyerek tercih etme hariç tüm gruplar arasında istatistiksel olarak farklı olduğu bulundu. Ebe ve hemşire öğrencilerin öz-duyarlılık ölçek puanları, merhamet ölçek puan toplam varyansının %9.6'sını açıkladı ($R=0.309$, $R^2=0.096$, $p<.00$).

Sonuç: Çalışmada; öz-duyarlılığın merhameti küçük bir oranda yordadığı, öz-duyarlılık artarken merhametin de orta düzeyde arttığı bulunmuştur. Lisans eğitimleri sırasında öz-duyarlılık ve merhamet düzeylerini geliştirici ortamların oluşturulması, geliştirilmesi ve artırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ebe, Hemşire, Merhamet, Öz-duyarlılık, Yordayıcılık

¹ Sorumlu Yazar, Dr. Öğr. Üyesi, KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Ebeler Bölümü, Konya, Türkiye fatma.bay@karatay.edu.tr ORCID: 0000-0001-8840-1279

² Mezun Ebe, KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Ebeler Bölümü, Konya, Türkiye aysednmz98@gmail.com ORCID: 0009-0008-6884-9955

³ Mezun Ebe, KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Ebeler Bölümü, Konya, Türkiye agaslan127@gmail.com ORCID: 0009-0007-6337-0673

⁴ Mezun Ebe, KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Ebeler Bölümü, Konya, Türkiye elcinranasultan@gmail.com ORCID: 0009-0008-7707-1719

Makale gönderim tarihi: 23.01.2024

Makale kabul tarihi: 24.04.2024

Künye Bilgisi: Bay F., Dönmez A. G., Ağaslan H. K., Kalafat R. S. (2024). Ebeler ve Hemşirelik Öğrencilerinin Öz-Duyarlılık Düzeylerinin Merhamet Üzerine Yordayıcılığı. *Selçuk Sağlık Dergisi*, 5(3), 271 – 283. <https://doi.org/10.70813/ssd.1424609>

Prediction Of Self-Compassion Levels Of Midwifery And Nursing Students On Compassion

Abstract

Aim: In the study, it was aimed to determine the self-compassion and compassion levels of midwifery and nursing students, the factors affecting them, and the predictor of self-compassion on compassion.

Method: The research was conducted in a descriptive and relationship-seeking type with 423 students studying at the Department of Midwifery and Nurse at the School of Health Sciences in one of the foundation universities in Konya. A questionnaire containing socio-demographic questions, self-compassion scale and compassion scale were used in the research. Questionnaire forms were filled in face to face with the students.

Results: While 61% of the students reported moderate self-compassion, the mean score of the Compassion Scale was found to be 90.67 ± 16.70 . Self-compassion scale; family type, place of residence and parental attitude were found to be statistically different in the groups, while the total score of the compassion scale was found to be statistically different between all groups except for willingly preferring the part. Self-compassion scale scores of midwife and nurse students explained 9.6% of the total variance of compassion scale scores ($R=0.309$, $R^2=0.096$, $p<.00$).

Conclusion: In the study; It was found that self-compassion predicted compassion to a small extent, while compassion increased moderately while self-compassion increased. It is necessary to create, develop and increase environments that improve self-compassion and compassion levels during undergraduate education.

Keywords: Midwife, Nurse, Compassion, Self-compassion, Prediction

1.GİRİŞ

Öz-duyarlılık; kişinin güçlükler yaşadığı, zor zamanlarda veya zayıf anlarında, kendine karşı duygusal anlamda anlayışlı ve destekleyici olmasını içerir. İngilizce “self-compassion” kelimesinin Türkçe literatürde “öz şefkat”, “öz anlayış”, “öz duyarlılık” gibi çevirileri bulunurken (Şahin Altun vd., 2020), doğu felsefesinde yüz yıllardır tartışılan bir konudur. Allen ve Leary (2010)’a göre Neff ‘in 2003 yılındaki iki makalesi ile öz-duyarlılık psikolojik literatüre giriş yapmıştır (Allen ve Leary, 2010). Neff (2003)’e göre öz-duyarlılığın tanımı, şefkatin genel tanımından farklı değildir. Merhamet, kişinin, başkalarının acılarına açık olması ve onlardan etkilenmesi üzerinde durur. Aynı zamanda, tüm insanların kusurlu olabileceğini ve hata yapabileceklerini kabul ederek, başkalarına karşı yargılayıcı olmadan, nezaket ve sabırlı bir anlayış sunmayı içerir. Benzer ifadeler ile öz-duyarlılık da kişinin kendi ızdırabına razı olmayı ve bununla hareket etmeyi, kendine karşı şefkat ve nezaketli olmayı, kişinin kendi yetersizlik ve başarısızlıklarına karşı daha anlayışlı, yargılayıcı olmayan bir tavır içinde olmasını ve bu deneyimlerin ortak insan deneyimlerinin bir parçası olduğunu fark etmesini ifade eder (Neff, 2003). Steen ve ark. (2021), öz- duyarlılığın ebeler ve hemşireler üzerindeki etkisini inceledikleri kapsam belirleme çalışmasında; öz- duyarlılığın bakım etkinliğini iyileştirdiği, ebelerin ve hemşirelerin olumsuz duygularını yönetme becerilerini artırdığı, ebelik/hemşireliğin tükenmişlik ve merhamet yorgunluğu gibi bazı olumsuz sonuçlarını önlediği, ebelerde ve hemşirelerde genel refahı ve şefkatli bakım sağlama becerilerini iyileştirdiği belirtmektedir (Steen vd., 2021).

Merhamet kavramı birçok disiplin içerisinde kendisine geniş yer bulmuş ve farklı bakış açıları ile tanımlanmıştır (Gündüzoğlu vd., 2019). TDK’ye göre merhamet “Bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntü, acıma” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Merhamet genel anlamda; “başkalarının çektiği acılarla yürekten bağlantı kurarak onları rahatlatma ve korumaya çalışma duyarlılığı” şeklinde tanımlanmıştır (Dalgacı ve Gürses, 2018). Ebe ve hemşirelerin bağımsız görevlerinden biri olan destekleyici bakımın merkezinde merhamet bulunmaktadır (Gündüzoğlu ve ark., 2019). Uluslararası Ebeler Konfederasyonu (ICM) tarafından, merhametli, onurlu ve insan haklarına dayanan ebelik bakımının önemini vurgulamaktadır (ICM, 2014). Merhamete dayalı sunulan ebelik bakımı ile anne ve çocuk sağlığı yükseltilir ve aynı zamanda travmalara karşı koruyuculuk sağlanır (Demirel vd., 2020). Yüksekol ve ark. (2020)’de yaptıkları çalışmada; ebelik bölümünde okuyan öğrencilerin merhamet düzeylerinin yüksek olduğu ve büyük bir kısmının kendini merhametli bulduğunu bildirilmiştir (Doğan Yüksekol vd., 2020). Hemşirelik mesleği de bakım, teknik, bilgi ve beceriye sahip olmanın yanında bakım verilen bireylere karşı merhametli olmayı da gerektirir. Hemşireler, hastaların sevincini, üzüntüsünü ve acısını paylaşır. Bu paylaşımları etkili şekilde yönetebilmeleri için merhametli ve cesaretli olmaları gerekir (Çingöl vd., 2018).

Hemşirelerin merhamet düzeyleri yüksek olursa, sağlıklı veya hasta birey için neyin doğru neyin yanlış olacağı, akıl ile vicdan süzgecinden geçirilebilir ve birey için en iyi ve en doğru olan uygulanabilmektedir (Doğu ve Demirsoy, 2020). Yapılan çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin de merhamet düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu gösterilmiştir (Arkan vd., 2020; Pakiş Çetin ve Çevik, 2021; Seven vd., 2019).

Merhamet ve öz-duyarlılık, kişinin hem kendi hem de başkalarının sağlığını ve esenliğini desteklemek için psikolojik esnekliğe ve duygusal dayanıklılığa katkıda bulunan olumlu duyguları temsil etmektedir. Öz-duyarlılığı yüksek, kendilerine karşı hoşgörülü davranan bireyler, çevresindeki diğer insanlara da anlayış ile yaklaşabilmekte ve bu sayede daha sağlıklı kişiler arası ilişkiler kurabilmektedirler (Özpulat ve Günaydın, 2018). Jason ve ark. (2018) palyatif bakım hemşire ve doktorları üzerinde yaptıkları çalışmada; öz-duyarlılık ve merhamet arasında negatif ilişki olduğu bildirilmektedir (Jason vd., 2018). Yapılan diğer bir çalışmada ise; palyatif bakım profesyonellerinin şefkatli bakımının, profesyonellerin esenliği ile ilişkili olduğu, sağlık profesyonellerinin öz-duyarlılıkları iyi olduğunda, şefkatli bir bakımın yanı sıra daha sağlıklı, daha mutlu bireyler oldukları bildirilmektedir (Galiana vd., 2022). Öz-duyarlılık erken çocukluk döneminden itibaren gelişiyor olmasına rağmen, daha sonra gelişimini destekleyen çalışmalar ile ebe ve hemşirelerin düşünme biçimleri değiştirilebilir ve öz-duyarlılık düzeyleri artırılabilir (Çevik ve Uyanık, 2020). Aynı şekilde merhamet duygusu da kişiye zorlanamaz ancak geliştirilebilir bir kapasiteye sahiptir (Dalgacı ve Gürses, 2018). Bu çalışma, ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin öz-duyarlılık ve merhamet düzeylerinin, bunları etkileyen faktörlerin ve öz-duyarlılığın merhamet üzerine yordayıcılığının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

2. METODOLOJİ

2.1 Araştırmanın Amacı

Çalışmada, ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin öz-duyarlılık ve merhamet düzeylerinin, etkileyen faktörlerin ve öz-duyarlılığın merhamet üzerine yordayıcılığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

2.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini, Konya ilinde yer alan vakıf üniversitelerinden birinde Sağlık Bilimleri Yüksekokulu Ebelik Bölümünde okuyan 174 ve Hemşirelik Bölümünde okuyan 298, 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada; herhangi bir örneklem seçimine gidilmeyip, çalışmaya katılmayı kabul eden tüm evrene (Ebelik: 165/ Hemşirelik: 258) ulaşılmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada 11 adet Kişisel Bilgi Formu, 26 soruluk Öz-duyarlılık Ölçeği ve 24 sorudan oluşan Merhamet Ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Anket formunda literatür doğrultusunda hazırlanmış, öğrencinin yaş, öğrenim bilgileri, ebeveynlerinin tutumları ve bölümü isteyerek seçip seçmediklerini belirlemeye yönelik 11 soru yer almaktadır (Çingöl vd., 2018; Doğan Yüksekol vd., 2020; Pakiş Çetin ve Çevik, 2021).

Öz-Duyarlık Ölçeği

Neff tarafından 2003 yılında geliştirilen Öz-Duyarlık Ölçeği'nin orijinal şekli 26 madde ve 6 alt boyuttan oluşmuştur (Neff, 2003). Öz-duyarlılık Ölçeğinin Türkçe'ye güvenirlik ve geçerliliğini Akın, Akın ve Abacı (2007) yapmıştır. Alt boyutlar; öz-yargılama, paylaşımların bilincinde olma, izolasyon, bilinçlilik, öz-sevecenlik ve aşırı özdeşleşmedir. Ölçek, kişinin kendi kendisine uygulayabileceği, öz-duyarlık yapısını ölçebilen bir ölçektir. Ölçek, 1; hiçbir zaman, 2; nadiren, 3; sık sık, 4; genellikle ve 5; her zaman şeklinde, 5'li likert tipte derecelendirmeye sahiptir. Öz-duyarlık Ölçeğinin Cronbach Alpha katsayıları şöyle sıralanmaktadır; öz-sevecenlik alt ölçeği için 0.77, öz-yargılama için 0.72, paylaşımların bilincinde olma için 0.72, izolasyon için 0.80, bilinçlilik için 0.74 ve aşırı özdeşleşme için 0.74'tür. 1-2.5 arası puanlar düşük, 2.5-3.5 arası puanlar orta ve 3.5-5 arası puanlar yüksek düzeyde öz-duyarlığı göstermektedir (Akın vd., 2007). Bu çalışma için, Öz duyarlık Ölçeğinin iç tutarlık katsayısı 0.897'dir.

Merhamet Ölçeği

Merhamet Ölçeği (MÖ) Pommier tarafından 2010 yılında geliştirilmiş olup (Pommier, 2010), Türkçe geçerlik ve güvenirliliği Akdeniz ve Deniz tarafından 2016 yılında yapılmıştır. Toplamda 24 maddeden oluşan ölçeğin; sevecenlik, umursamazlık, paylaşımların bilincinde olma, bağlantısızlık, bilinçli farkındalık ve ilişki kesme olmak üzere altı alt boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin sevecenlik alt boyutu 6, 8, 16 ve 24. maddeden, umursamazlık alt boyutu 2, 12, 14 ve 18. maddeden (tersten puanlama), paylaşımların bilincinde olma alt boyutu 11, 15, 17 ve 20. maddeden, bağlantısızlık alt boyutu 3, 5, 10 ve 22. maddeden (tersten puanlama), bilinçli farkındalık alt boyutu 4, 9, 13 ve 21. maddeden, ilişki kesme alt boyutu 1, 7, 19 ve 23. maddeden (tersten puanlama) oluşmaktadır. Toplam ölçek puanı için; tersten puanlanan alt boyutlar puanlandıktan sonra, altı alt boyutun toplamı alınmaktadır. Alt boyutların ayrı ayrı değerlendirilmesinde tersten puanlama yapılmamalıdır. Ölçek; 1= Hiçbir Zaman, 2= Nadiren, 3= Ara sıra, 4= Sık Sık, 5= Her Zaman olmak üzere 5'li likert

derecelendirmeye sahiptir. Toplam ölçek puanı arttıkça merhamet düzeyi artmaktadır (Akdeniz ve Engin Deniz, 2016). Bu çalışma için, Merhamet Ölçeğinin iç tutarlık katsayısı 0.908'dir.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırma Konya ilinde bulunan vakıf üniversitelerinden birinde 21.12.2021-14.01.2022 tarihleri arasında yapılmıştır. Anket formları öğrencilere yüz yüze ve en fazla on dakika sürecek şekilde doldurulmuştur.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen bulguların istatistiksel analizleri için SPSS 26.0 İstatistik paket programı kullanılmıştır. Çalışma verileri, tanımlayıcı istatistikler; Frekans, Yüzde, Ortalama, Standart sapma kullanılarak ifade edilmiştir. Normal dağılımın incelenmesi için Skewness ve Kurtosis değerlerinin +1,5 ve -1,5 arasında bulunması şartı aranmıştır. Normal dağılım gösteren parametrik verilerde, bağımsız grup t testi ve ANOVA, nonparametrik veriler için ise Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri uygulanmıştır. Öz-duyarlılığın merhamet üzerine yordayıcılığını belirlemek amacıyla lojistik regresyon testi yapılmıştır. Araştırma sonuçları $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde, %95 güven aralığında değerlendirilmiştir. Toplam ölçek güvenilirliği ve alt boyutların güvenilirliği için Cronbach's Alpha katsayısı hesaplanmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

KTO Karatay Üniversitesi İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar Etik Kurulu 'nun 20.12.2021 tarihli 10 sayılı toplantısında 2021/035 sayılı kararı ile etik kurul izni, 05.01.2022 tarih ve E-92294489-605.01-23995 sayılı yazı ile kurum izni alınmıştır. Ayrıca öğrencilere araştırmanın amacı anlatılarak onam formu imzalatılmış ve ölçek kullanımı için gerekli izinler alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıklarının ilki çalışmanın yalnız bir üniversitenin öğrencilerini içeriyor olmasıdır. Diğer bir sınırlılık ise öz duyarlılık ve merhamet düzeyini etkileyebilecek diğer parametrelerin değerlendirilmemiş olmasıdır.

3. BULGULAR

Çalışmaya katılan öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri Tablo-1 de belirtilmiştir. Öğrencilerin %41.37'si 20-21 yaş aralığında, %60.99'u hemşirelik bölümü, %28.12'si ikinci sınıf, %84.16' sı çekirdek aile, %82.27'si ilde yaşayan %80.61 öğrenci okuduğu bölümü isteyerek tercih etti. Öğrencilerin ebeveyn

tutumları incelendiğinde %49.18'inin ebeveyni anlayışlı-sevecen bir tutum sergilediği bulundu (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Tanımlayıcı İstatistikleri

Sosyo-demografik Özellikler	n	%	
Yaş ^a 20.67±1.94 ^b 18-37	18-19	118	27.90
	20-21	175	41.37
	22 ve üstü	130	30.73
Okunulan Bölüm	Ebelik	165	39.01
	Hemşirelik	258	60.99
Okunulan Sınıf	1.Sınıf	118	27.90
	2.Sınıf	119	28.12
	3.Sınıf	107	25.30
	4.Sınıf	79	18.68
Aile Tipi	Geniş Aile	67	15.84
	Çekirdek Aile	356	84.16
Yaşadığı Yer	İl	348	82.27
	İlçe	75	17.73
Bölümü İsteyerek Tercih	Evet	341	80.61
	Hayır	82	19.39
Ebeveyn Tutumu	Otoriter-Katı	35	8.27
	Demokratik-İlımlı	126	29.79
	Anlayışlı-Sevecen	208	49.18
	Çatışmalı-Husursuz	27	6.38
	Mükemmelliyetçi-Kuralcı	27	6.38
Total	423	100	

^a Aritmetik Ortalama±Standard Sapma, ^b Min-max,

Öz-Duyarlılık Ölçeğinin alt boyutlarından olan öz-sevecenlik 3.34±0.79 ile en yüksek aritmetik ortalamaya sahipken, aşırı özdeşme alt boyutu en düşük aritmetik ortalamaya sahipti. Öğrencilerin %61'i orta düzeyde öz-duyarlılık bildirdi. Çalışmaya katılanların Merhamet Ölçeği puan ortalamaları 90.67±16.70 olarak bulundu (Tablo 2.).

Tablo 2. Ölçek ve Alt Boyut Puanları Aritmetik Ortalamaları

Ölçekler	Alt Boyutlar	$\bar{X}\pm SD$	Min-Max			
Öz-Duyarlılık Ölçeği n %	Özsevecenlik	3.34±0.79	1.00-5.00			
	Özeleştirici	3.25±0.92	1.00-5.00			
	Paylaşım	3.24±0.78	1.00-5.00			
	İzolasyon	3.07±0.93	1.00-5.00			
	Bilinçlilik	3.34±0.83	1.00-5.00			
Düşük	43	10.2	Aşırı Özdeşme	3.03±0.95	1.00-5.00	
Orta	258	61.0	Toplam Puan	3.21±0.63	1.56-5.00	
Yüksek	122	28.8	Merhamet Ölçeği	Toplam Puan	90.67±16.70	52.00-120.00

\bar{X} : Aritmetik Ortalama. SD: Standard Sapma. Min: Minimum. Max: Maksimum

Öz-duyarlılık ölçeği toplam puanının gruplar arasındaki karşılaştırmasında; aile tipi, yaşanılan yer ve ebeveyn tutumu gruplarında fark istatistiksel olarak anlamlıyken, merhamet ölçek toplam puanının gruplar arasındaki karşılaştırmasında; bölümü isteyerek tercih etme hariç tüm gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucu bulundu ($p < 0.05$; herbiri için) (Tablo 3.)

Tablo 3. Katılımcıların Tanımlayıcı Özellikleri ve Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Sosyo-demografik Özellikler	n	Öz-Duyarlılık Ölçeği		Merhamet Ölçeği		
		$\bar{X} \pm SD$	Test p	$\bar{X} \pm SD$	Test p	
Yaş	18-19	118	3.14±0.602	F=1.092 p=0.336	86.62±15.812	F= 4.971 p= 0.007
	20-21	175	3.25±0.573		91.92±16.862	
	22 ve üstü	130	3.22±0.728		92.65±16.763	
Okunulan Bölüm	Ebelik	165	3.22±0.708	t= 0.136 p=0.892	92.85±15.524	t= 2.210 p=0.028
	Hemşirelik	258	3.21±0.580		89.27±17.297	
Okunulan Sınıf	1.Sınıf	118	3.17±0.630	F=1.434 p=0.232	87.74±16.690	F=11.187 p=0.000
	2.sınıf	119	3.19±0.502		85.68±15.812	
	3.Sınıf	107	3.18±0.624		95.46±16.214	
	4.Sınıf	79	3.34±0.798		96.06±15.610	
Aile Tipi	Geniş Aile	67	3.04±0.582	Z= -2.597 p=0.009	83.70±16.102	Z= -3.872 p=0.000
	Çekirdek Aile	356	3.24±0.637		91.98±16.506	
Yaşadığı Yer	İl	348	3.25±0.649	t= 3.014 p=0.003	91.98±16.484	t= 3.531 p= 0.000
	İlçe	75	3.04±0.520		84.57±16.449	
Bölümü İsteyerek Tercih	Evet	341	3.24±0.635	t= 1.836 p=0.067	91.43±16.729	t= 1.926 p=0.055
	Hayır	82	3.10±0.613		87.49±16.299	
Ebeveyn Tutumu	Otoriter-Katı	35	2.90±0.548	KW= 25.412 p=0.000	88.43±16.098	KW= 21.536 p=0.000
	Demokratik-İlimli	126	3.29±0.583		89.42±16.686	
	Anlayışlı-Sevecen	208	3.29±0.645		93.88±16.301	
	Çatışmalı-Husursuz	27	2.90±0.647		81.85±14.586	
	Mükemmelliyetçi-Kuralcı	27	2.93±0.583		83.41±16.982	
Toplam	423					

\bar{X} : Aritmetik Ortalama. SD: Standard Sapma. t: Bağımsız grup t testi. Z: Mann-Whitney U. KW: Kruskal-Wallis H. F:ANOVA. $p < 0.05$ = İstatistiksel Anlamlı

Öz-duyarlılık ölçeğinin merhamet ölçeği üzerindeki yordayıcılığı modeli anlamlı iken, ölçek puanları arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğunu bulundu. Ancak ebe ve hemşire öğrencilerin öz-duyarlılık ölçek puanları merhamet ölçek puan toplam varyansının %9.6'sını açıkladı ($R=0.309$, $R^2=0.096$, $p < .00$) (Tablo 4.).

Tablo 4. Özduyarlılığın Merhamet Üzerine Yordayıcılığı

	B	SH	β	T	p	F	Model (p)	R ²
	64.455	4.006		16.091	.000	44.477	.000	.096
Özduyarlılık Puanı	Ölçek	8.163	1.224	0.309	6.669	.000		

Bağımlı Değişken: Merhamet Ölçek Puan

4.TARTIŞMA

Bu çalışma; ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin öz-duyarlılık ve merhamet düzeyleri, etkileyen faktörleri ve öz-duyarlılığın merhamet üzerine yordayıcılığının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Öz-duyarlılığın merhameti yalnızca %10 oranında yordadığı, ikisi arasında orta düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Çalışmada, öğrencilerin orta düzeyde öz-duyarlılığı olduğu, öz-sevecenlik ve bilinçlilik gibi pozitif duyguları aşırı özdeşleşme gibi negatif duygulara göre daha fazla yaşadıkları, merhamet düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Çalışma sonunda öğrencilerin aile tipi, yaşanılan yer ve ebeveyn tutumunun hem öz-duyarlılığı ve hem de merhameti etkilediği bulunmuştur. Aynı zamanda yaş, okunulan bölüm ve sınıfa göre merhamet düzeylerinin değiştiği görülmüştür.

Çalışmada, öğrencilerin sahip olduğu öz-duyarlılık düzeylerinin hastaya karşı gösterdikleri merhamet üzerinde düşük düzeyde yordayıcı olduğu, öz-duyarlılık artarken merhametin de orta düzeyde arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Wiklund Gustin ve Wagner (2013)'de katılımcıların şefkatli bakımın kaynağı olarak öz-duyarlılık anlayışını keşfetmeyi amaçladıkları çalışmada; şefkatli bir benlik geliştirmenin ve kendine karşı duyarlı, yargılayıcı olmadan, saygılı olma becerisinin, başkalarına karşı şefkatli bir yaklaşıma katkıda bulunduğunu ortaya koymuştur (Wiklund Gustin ve Wagner, 2013). Yapılan bir diğer çalışmada ise; özeleştirici alt boyutundan yüksek puan alan ebelik öğrencilerinin başkalarına karşı daha az şefkatli oldukları, öz-duyarlılıktan yüksek puan alan öğrencilerin ise merhamet yorgunluğu ve tükenmişliği daha az yaşadıkları bildirilmiştir (Beaumont vd., 2016). Sinclair ve ark. (2017)'de yapmış oldukları meta-anlatı incelemesinde, öz-duyarlılığın şefkatli bakımı artırdığına dair hasta bakış açısını gösteren hiçbir çalışma olmadığını belirtmiştir (Sinclair vd., 2017). Literatürde öz-duyarlılığın şefkatli bakımı yordaması ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Bu durum çalışmanın yapıldığı örnekleme bağlı olabilir. Aynı zamanda, öz-duyarlılığın duygusal iyiliği artırması merhamet duygusunu bir miktar artırıyor olabilir. Ancak kişinin kendisine şefkat göstermesi, başkasına şefkat göstereceği ya da başkasına şefkat gösteriyor olmasının kendine karşı şefkat göstereceği anlamına gelmeyebilir.

Çalışmada öğrencilerin büyük bir kısmının orta düzeyde öz-duyarlılığı olduğu görülmektedir. Literatürde Öz-duyarlılık ölçeği ile yapılan çalışmalarda benzer sonuçlar bulunmaktadır (Bulduk ve Ardiç, 2015; Gümüştekin ve Kaya, 2022; Hiçdurmaz ve Aydın, 2017; Kotera vd., 2021; Özpulat ve Günaydın, 2018; Tel ve Sarı, 2016). Çalışmada öz-sevecenlik ve bilinçlilik durumlarını aşırı

özdeşleşmeye göre daha fazla yaşadıkları görülmektedir. Bulduk ve Ardıç (2015)'deki hemşirelik öğrencilerinin öz-duyarlılığının inceledikleri çalışmada; öz-sevecenlik, paylaşımların bilincinde olma ve bilinçlilik boyutlarında orta düzeyde bir seviye bulurken, negatif alt boyutlarda daha düşük seviyede sonuçların olduğu bildirilmektedir (Bulduk ve Ardıç, 2015). Çalışmaya katılan öğrencilerin öz-duyarlılık düzeylerinin daha fazla artırılması için ek müdahalelere ihtiyaç bulunmaktadır. Özellikle olumlu duyguların artırılması (öz-sevecenlik, paylaşım ve bilinçlilik) ve olumsuz duyguların azaltılması (Özeleştirme, izolasyon ve aşırı özdeşleşme) öz-duyarlılığının artırılmasına yardımcı olacaktır. Aynı şekilde öğrencilerin merhamet düzeylerinin yüksek olduğu pek çok çalışma bulunmaktadır (Akın vd., 2021a; Gündüzoğlu vd., 2019; Küçükkelepçe vd., 2022; Pakiş Çetin ve Çevik, 2021; Seven vd., 2019). Literatürle benzer şekilde merhamet düzeylerinin yüksek olması ebelik ve hemşirelik öğrencilerinde beklenen olumlu davranışlardan biridir. Bununla birlikte, kendilerine ve başkalarına karşı şefkatli bakımı teşvik eden ortamlar oluşturmak ve geliştirmek, hem öz-duyarlılık hem de merhamet düzeylerinin daha fazla artmasına katkıda bulunabilir.

Çalışmada aile tipi, yaşanılan yer ve ebeveyn tutumunun öz-duyarlılık üzerinde değişikliğe yol açtığı görülmektedir. Hiçdurmaz ve Aydın (2017) çalışmalarında, annenin mükemmeliyetçilik düzeyinin öğrencinin öz-duyarlılık düzeyi üzerinde bir etkisinin olmadığı bildirilmiştir (Hiçdurmaz ve Aydın, 2017). Alquwez ve ark. (2021)'de 961 hemşirelik öğrencisi ile yaptıkları çalışmada; öz-duyarlılığın aile tipi veya toplum tipine göre değişmediği görülmektedir (Alquwez vd., 2021). Çalışmada; çekirdek ailede, il merkezinde, demokrat-ılımlı ve anlayışlı-sevecen ailelerin çocuklarında öz-duyarlılık düzeyleri daha yüksek tespit edilmiştir. Bu durum bireyin yetiştirilmesi sırasında ailenin önemini göstermektedir. Aynı şekilde ailenin tutumu merhamet duygusu içinde önemlidir. Özellikle anlayışlı-sevecen ailelerin çocuklarında merhamet düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Aynı zamanda çalışmada; 22 yaş ve üstü olan, ebelik bölümü okuyan ve dördüncü sınıf öğrencileri diğer gruplara göre daha merhametli bulunmuştur. Literatürde; sınıf düzeyi, yaşanılan yer, gelir durumu, yaş ve medeni durumun etkili olduğu çalışmalar bulunmaktadır (Akın vd., 2021a; Akın vd., 2021b; Demirel vd., 2020; Demirel ve Utli, 2021; Gündüzoğlu vd., 2019; Küçükkelepçe vd., 2022; López vd., 2018). Çalışmalarda birinci sınıf üniversite öğrencilerinin merhamet düzeylerinin daha yüksek olduğu bildirilmektedir (Demirel vd., 2020; Demirel ve Utli, 2021; Gündüzoğlu vd., 2019). Literatürün aksine dördüncü sınıf öğrencilerinin merhamet düzeylerinin yüksek olması lisans eğitimi sırasında aldığı dersler ve klinik uygulamalardan kaynaklanabilir. Aynı zamanda literatürde ebelik ve hemşirelik mesleklerini karşılaştıran bir çalışma bulunmamaktadır. Ebelik öğrencilerinin lisans eğitimleri sırasında aldıkları spiritüel dersler ve klinik uygulamaları sırasında gebe, doğum, yenidoğan ve postpartum kadınlar ile iletişimleri sonucunda merhamet düzeyleri artmış olabilir.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin öz-duyarlılık düzeylerinin merhamet üzerine yordayıcılığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Öz-duyarlılığın merhameti küçük bir oranda yordadığı, öz-duyarlılık artarken merhametinde orta düzeyde arttığı bulunmuştur. Çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, öğrencilerin öz-duyarlılık düzeylerinin orta düzeyde olduğu, aile tipi, yaşadığı yer ve ebeveyn tutumu değişkenlerinden etkilendiği saptanmıştır. Merhamet düzeylerinin yüksek olduğu, yaş, okunan bölüm, sınıf, aile tipi, yaşanan yer, ebeveyn tutumu değişkenlerinden etkilendiği saptanmıştır.

Ebelik ve hemşirelik hem bakım veren hem de bakım alan için, şefkatin bulunması gereken olmazsa olmaz mesleklerdir. Bu meslekler toplum sağlığı çalışmalarında aileler ile görüşerek öz-duyarlılığı yüksek bireyler yetişmesinde, klinik çalışmalarında hem öz-duyarlılıkların geliştirerek kendi esenliklerini artırabilir hem de merhametli bakım ile bakım alan bireyin esenliğini artırabilir. Bu açıdan lisans eğitimleri sırasında öz-duyarlılık ve merhamet düzeylerini geliştirici ortamların oluşturulması, geliştirilmesi ve artırılması gerekmektedir. Aynı zamanda daha geniş kitlelere yapılacak derinlemesine çalışmalara ihtiyaç vardır.

Destekleyen Kuruluş

Çalışmayı maddi olarak destekleyen kişi/kuruluş yoktur.

Çıkar Çatışması

Yazarların herhangi bir çıkara dayalı çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

- Akdeniz, S., & Engin Deniz, M. (2016). Merhamet Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(1), 50–61.
- Akın, B., Erkal Aksoy, Y., & Yılmaz, S. (2021a). Spiritual care, compassion and associated factors of midwives working in delivery rooms. *International Journal of Nursing Practice*, 27(5), 1–11. <https://doi.org/10.1111/ijn.12980>
- Akın, B., Yılmaz, S. D., & Alakaş, E. (2021b). The Relation Between Emphatic Tendency and Level of Compassion among Midwifery Students. *Clinical and Experimental Health Sciences*, 11(2), 308–313. <https://doi.org/10.33808/clinexphealthsci.785324>
- Akın, Ü., Akın, A., & Abacı, R. (2007). Öz-duyarlılık Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 1–10.
- Allen, A. B., & Leary, M. R. (2010). Self-Compassion , Stress , and Coping. *Social and Personality Psychology*, 2, 107–118. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2009.00246.x> Self-Compassion,
- Alquwez, N., Cruz, J. P., Al Thobaity, A., Almazan, J., Alabdulaziz, H., Alshammari, F., ... Albougami, A. (2021). Self-compassion influences the caring behaviour and compassion competence among saudi nursing students: A multi-university study. *Nursing Open*, 8(5), 2732–2742. <https://doi.org/10.1002/nop2.848>

- Arkan, B., Yılmaz, D., & Düzgün, F. (2020). Determination of Compassion Levels of Nurses Working at a University Hospital. *Journal of Religion and Health*, 59(1), 29–39. <https://doi.org/10.1007/s10943-019-00786-x>
- Beaumont, E., Durkin, M., Hollins Martin, C. J., & Carson, J. (2016). Compassion for others, self-compassion, quality of life and mental well-being measures and their association with compassion fatigue and burnout in student midwives: A quantitative survey. *Midwifery*, 34, 239–244. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2015.11.002>
- Bulduk, S., & Ardiç, E. (2015). The Investigation of Self-Compassions among Nursing Students. *Journal of Academic Research in Nursing*, 1(2), 60–65. <https://doi.org/10.5222/jaren.2015.060>
- Çevik, Ö., & Uyanık, N. (2020). Öz-Şefkat Gelişiminde Bilişsel Formülasyonun Rolü. *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences*, 2(2), 660–674. <https://doi.org/10.35452/caless.2020.35>
- Çingöl, N., Çelebi, E., Zengin, S., & Karakaş, M. (2018). Bir Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Merhamet Düzeylerinin İncelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 21(1), 61–67. <https://doi.org/10.5505/kpd.2018.65487>
- Dalgacı, B., & Gürses, İ. (2018). Merhametin sağlık hizmetlerindeki yeri ve önemi. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 181–204. <https://doi.org/https://doi.org/10.30561/sinopusd.426996>
- Demirel, G., Kaya, N., & Doğaner, A. (2020). Ebelik Öğrencilerinin Kültürlerarası Yaklaşımlarının Merhamet ve Empati Düzeylerine Etkisi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 1–1. <https://doi.org/10.26466/opus.591200>
- Demirel, N., & Utli, H. (2021). COVID-19 sürecinde hemşirelik öğrencilerinin merhamet düzeylerinin belirlenmesi. *Abant Journal of Health Sciences and Technologies*, 1(2), 070–082.
- Doğan Yükseköl, Ö., Orhan, İ., Yıldız, E., & Yılmaz, A. N. (2020). Ebelik bölüm öğrencilerinin merhamet düzeylerinin belirlenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 8(3), 566–577. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.742271>
- Doğu, K., & Demirsoy, N. (2020). Hemşirelikte merhamet ve merhamet yorgunluğu kavram analizi. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics-Law and History*, 28(3), 463–473. <https://doi.org/10.5336/mdethic.2020-74203>
- Galiana, L., Sanso, N., Munoz-Martinez, I., Vidal-Blanco, G., Oliver, A., & Larkin, P. J. (2022). Palliative care professionals' inner life: Exploring the mediating role of self-compassion in the prediction of compassion satisfaction, Compassion Fatigue, burnout and wellbeing. *Journal of Pain and Symptom Management*, 63(1), 112–123. <https://doi.org/10.1016/j.jpainsymman.2021.07.004>
- Gümüştekin, Ö., & Kaya, F. (2022). Hemşirelik öğrencilerinde duygusal zekâ ile öz duyarlık arasındaki ilişki. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 195–205.
- Gündüzoğlu, N. Ç., Korhan, E. A., Yıldırım, Y. K., Aykar, F. Ş., & Üstün, Ç. (2019). Compassion level of nursing students. *Journal of Human Rhythm*, 5(2), 104–116.
- Hiçdurmaz, D., & Aydın, A. (2017). The Relationship between self-compassion and multidimensional perfectionism levels and influencing factors in nursing students. *Journal of Psychiatric Nursing*, 8(2), 86–94. <https://doi.org/10.14744/phd.2017.40469>
- ICM. (2014). Philosophy and model of midwifery care. In International Confederation of Midwives (ICM) (Vol 23).

- Jason, M., Timothy, W., & Jennifer, F. (2018). Examining self-care, self-compassion and compassion for others: a cross-sectional survey of palliative care nurses and doctors. *International Journal of Palliative Nursing*, 24(1), 4–11. <https://doi.org/10.12968/ijpn.2018.24.1.4>
- Kotera, Y., Cockerill, V., Chircop, J., Kaluzeviciute, G., & Dyson, S. (2021). Predicting self-compassion in UK nursing students: Relationships with resilience, engagement, motivation, and mental wellbeing. *Nurse Education in Practice*, 51(February), 102989. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2021.102989>
- Küçükkeleşçe, D. Ş., Bulut, Ö. Ü., Kırmızıgül, E. İ., & Gölbaşı, Z. (2022). Ebelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılıkları ile merhamet düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Göbeklitepe *International Journal Of Medical Sciences*, 5(7), 97–105. <https://doi.org/DOI:http://dx.doi.org/10.55433/gsb.148>
- López, A., Sanderman, R., Ranchor, A. V., & Schroevers, M. J. (2018). Compassion for others and self-compassion: levels, correlates, and relationship with psychological well-being. *Mindfulness*, 9(1), 325–331. <https://doi.org/10.1007/s12671-017-0777-z>
- Neff, K. D. (2003). The development and validation of a scale to measure self-compassion. *Self and Identity*, 2(3), 223–250. <https://doi.org/10.1080/15298860309027>
- Özpulat, F., & Günaydın, N. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin öz-duyarlılıkları ve hemşirelik mesleğine ilişkin düşünceleri. *International Refereed Journal of Nursing Researches*, 0(12), 0–0. <https://doi.org/10.17371/uhd.2018.1.6>
- Pakiş Çetin, S., & Çevik, K. (2021). Hemşirelik öğrencilerinin bireyselleştirilmiş bakım algıları ile merhamet düzeyi arasındaki ilişki. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 57–70. <https://doi.org/10.46971/ausbid.818932>
- Pommier, E. A. (2010). The compassion scale. Dissertation Abstracts International Section A: *Humanities and Social Sciences*, 72, 1174. Retrieved: <http://repositories.tdl.org/tdl-ir/handle/2152/ETD-UT-2010-12-2213>
- Şahin Altun, Ö., Kabakçı, K., & Olçun, Z. (2020). Hemşirelikte öz-şefkat. *Archives Medical Review Journal*, 29(3), 218–225. <https://doi.org/10.17827/akt.593594>
- Seven, A., Doğan, S. G., Kınık, A., Toraman, K., Daşkın, G., Sevinen, G. G., & Doğru, T. (2019). Hemşirelik bölümü intörn öğrencilerin merhamet düzeyi ve etkileyen faktörler: Pilot çalışma. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 273–282. <https://doi.org/10.26453/otjhs.546027>
- Sinclair, S., Kondejewski, J., Raffin-Bouchal, S., King-Shier, K. M., & Singh, P. (2017). Can self-compassion promote healthcare provider well-being and compassionate care to others? Results of a systematic review. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 9(2), 168–206. <https://doi.org/10.1111/aphw.12086>
- Steen, M., Javanmard, M., & Vernon, R. (2021). The influence of self-compassion upon midwives and nurses: a scoping review. *Evidence Based Midwifery*, 19(3), 16–30.
- TDK. (2023). Türk dil kurumu sözlükleri. Retrieved: <https://sozluk.gov.tr/>
- Tel, F. D., & Sarı, T. (2016). Üniversite öğrencilerinde öz duyarlılık ve yaşam doyumu. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 292–304. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2016.16.1-5000182922>
- Wiklund Gustin, L., & Wagner, L. (2013). The butterfly effect of caring - clinical nursing teachers' understanding of self-compassion as a source to compassionate care. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 27(1), 175–183. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6712.2012.01033.x>